

QL
461
.R873
ENT

Kot. 8 fuzet 1
1901: jan.

QL
461
R873
ENT

213, — 7,89,10

Ent. Soc. Wash.

VIII. kötet. 1901. januárhó. I. füzet.

ROVARTANI LAPOK

HAVI FOLYÓIRAT

különös tekintettel a hasznos és kártékony rovarokra

—*—

DR. BEDŐ ALBERT   DR. ENTZ GEZA
DR. CHYZER KORNEL   DR. HORVATH GÉZA

KÖZREMŰKÖDÉSÉVEL

SZERKESZTIK

A. AIGNER LAJOS ÉS CSIKI ERNŐ.

BUDAPEST, 1901.

A ROVARTANI LAPOK SZERKESZTŐSÉGE ÉS KIADÓHIVATALA

VIII., RÖKK-SZILÁRD-UTCA 32.

Megjelenik minden hónap első napján, július és augusztus havak kivételével
Előfizetési-ára egész évre 8 kor.

Tartalom.

A Phtheochroa amandana életmódja. <i>Dr. Hinneberg Károlytól.</i>	1
Órás Bostrychida (Dinapate Wrightii Horn). <i>Dr. Fényes Bélától</i>	4
Saturnia caecigena Kup. <i>A. Aigner Lajostól.</i>	7
Ép-rjes környékének zövő lepkéi. <i>Dahlström Gyulától, I.</i>	9
A Noctuák biológiájához. <i>A. Aigner Lajostól</i>	12
Különfélék :	
Japán kártékony rovarai	15
Lepidopterologiai adatok. <i>Koča Györgytől.</i>	16
Élősdí és betegségeket előidéző legyekről. <i>Dr. B.-tól.</i>	16
Saturnia pyri. <i>Wagner Jánostól.</i> Ábrával	17
A retenezati tavak alsóbbrendű rákjairól	18
Smerinthus tiliae. <i>Weismantel Vilmos-tól</i>	18
A riktó színek és fényes tárgyak hatása a rovarokra	19
Lepkészeti megfigyelések. <i>Kosztka Lászlótól</i>	19
Crateronyx taraxaci. <i>Weismantel Vilmostól.</i>	19
A macska mint lepkevadász. <i>A. A. L.-tól</i>	20
A bogár-torzképződés keletkezéséről. <i>Dr. Sch.-tól</i>	20
Állattani szakosztály	21
A kerekhálós pókok hálójáról	21
Keleti utazás	22
Mennyire távozik a rovar a földtől?	22

Levélszekrény.

Tisztelt munkatársainknak és olvasóinknak boldog és nem-kártékony rovarokban bővelkedő új évet kívánunk! **A.** és **Cs.**

Koča György úrnak. A lepkészeti megfigyeléseket köszönettel vettük; ezekben különben, látni való, nincsen épen hiány; de kérünk coleopterologiai megfigyeléseket is minél sűrűbben, mert bogarászaink legnagyobb része ügylátszik »tinta-iszonyban« szenved.

A kir. magy. Természettudományi Társulat állattani szakosztálya minden hónap első péntekén (VIII, Eszterházy utca I.) ülést tart. Vendégeket szívesen lát.

A budapesti entomologusok minden pénteken este a Muhr-féle vendéglőben (Kerepesi-út 44.) találkoznak.

Kedvezmény.

Az 1897., 1898., 1899. és 1900-iki teljes évfolyammal még szolgálhatunk. Új előfizetők fele áron kaphatják. Az előbbi kötetekből csak egyes példány áll rendelkezésre; ezek következő áron kaphatók: I. kötet 10 kor, II. kötet 6 kor, III. kötet 10 kor.

Az előfizetési összegek kiadóhivatalunkhoz (VIII. Röck-Szilárd-utca 32.) czimzendők.

A *Phtheochroa amandana* életmódja.

Dr. Hinneberg Károly.*)

A Tortricinák családjához tartozó *Phtheochroa amandana* H.-S. életmódjára nézve sokáig nem volt semmi adatunk, míg 1891-ben Sheldon W. G. annak kimerítő leírását nem közölte.¹⁾ Minthogy ezen közleményét talán kevés magyar lepkész ismeri, és kivált mivel újabban a „Rovartani Lapok“-ban (V. 186. l.) a *Pygolopha lugubrana* Tr. nevű és rendszerileg a *Phtheochroa amandana*-hoz közelálló kislepkének fölöttébb érdekes biológiája tévedés folytán ez utóbbié gyanánt megjelent, helyén valónak látom, hogy a *Phtheochroa amandana* életmódját Sheldon-nak említett közleménye és saját sok évi tapasztalataim alapján ezennel nyujtsam. Gyűjtői pályám kezdete, vagyis a 80-as évek óta ugyanis Potsdamban évről-évre fogtam a lepkét és mintegy 8 év óta, midőn hernyóját sikerült megtalálnom, nagy számban tenyésztettem is. Sheldon adatait egészben véve helyesnek találtam; csupán a hernyó leírására nézve nem egyeznek meg megfigyeléseink s ennél fogva alább a hernyónak újabb nézetem szerint helyesebb leírását fogom adni.

A *Ph. amandana* megtermékenyített nősténye a petéket körülbelül június hó első felében a *Rhamnus cathartica*-nak akkor még zsöngé s apró bogyóira bizonyára egyenkint rakja le. 10—14 nap múlva megjelenik a hernyó, mely a bogyóba befurakodik s annak tartalmát, kivált az ez időben még puha magvát megemészti. A kirágott bogyó csakhamar, mindenesetre az egészségesnél előbb kékespirossá, majd kékesfeketévé, s illetve feketévé színeződik. Minthogy egy bogyónak tartalma a hernyónak nem nyújt elegendő táplálékot, még egy másodikat, sőt harmadikat is kirág és a lakott bogyót finom szálakkal szomszédos két, vagy 3—4 bogyóhoz, vagy

*) A jeles lepkész, ki csupán Microlepidopterákkal foglalkozik, jelen közleményt külön a R. L. részére írta.

¹⁾ Monthly Magazine II. Ser. Vol. II. (XXVII.) Nov. 1891. p. 301.

azok hiányában közvetlen közelségben levő levél, kocsány vagy ágacskához erősíti, hogy a lakott bogyónak időelőtti lehullását megakadályozza.

A kifejlett hernyó mintegy 10—11 mm. hosszú, kevésbé vastag, két vége felé megvékonyodva, mozdulataiban nem igen élénk. Az aránylag nem igen nagy fej igen fénylő, világos barnás-sárga, szélein a varratokon s a szájtüvelésnél sötétebb; a közép vonalban világos torpaizs, valamint a farpaizs fénylő sötét szürkés barna, vagy feketés barna színű; az előbbi legsötétebb a hátulsó végén, két oldalt közvetlenül a világos középvonal mellett; az utóbbi (a farpaizs) két oldalt nem élesen körvonalzott világos folttal. Testének többi része sötét kékes-zöld színű, részben világos biboros fénynyel vagy csillammal, a mely legélénkebb a hátán, az egyes szelvények közepén, kivált a trapezoidszerűen elhelyezett háti szemölcsök környékén. Ez utóbbiak szabad szemmel alig megkülönböztethető néhány világos szőröcskét viselnek. Maguk a szemölcsök kevésbé világosabb, fehéres finom pontoknak látszanak. Ellenben a tulajdonképeni bevágások és különösen a hernyónak egész hasi oldala világosabb vagy sötétebb kékeszöld, minden pirosas vegyülék vagy fény nélkül.

Ez a sajátos színezés azáltal keletkezik, hogy a hernyónak belei, melyek a vékony bőrtakarón átetszenek, kékes zöld színűek, holott a hasi oldalon s a tulajdonképeni bevágásokban csaknem egészen átlátszó és színtelen bőrtakaró a másik oldalon, és különösen a háti szemölcsök táján világos biborszínű s azonkívül itt kevésbé átlátszó is. A hasi lábak ugyanoly színűek mint a hernyó hasoldala, míg torlábai sárgás barnák, sötét pettyekkel.

A midőn a hernyó teljesen kifejlődött, a mi itt a környéken körülbelül augusztus hó elején, Angolországban, London közelében pedig Sheldon szerint csak augusztus hó végén következik be, a hernyó tápnövénye kergének hasadékait vagy hasonló alkalmas helyeket keres fel s ott, mindegyik külön hosszas szilárd fonadékot készít, a melyben át nem alakulva, mint hernyó, kitelel és csak a lepke kikelését 3—4 héttel megelőzőleg válik bábbá.

Sokévi tapasztalataim szerint a mi vidékünkön a lepkének első példányai május hó vége felé, legkésőbb június hó első felében szoktak megjelenni, ahhoz képest, hogy a melegebb időjárás előbb vagy utóbb következik be, még pedig az összes lepkék néhány (4—5, legfeljebb 8—10) nap lefolyása alatt kelnek ki. An-

golországban június hó közepétől július hó 8-ig szokott a lepke előfordulni.

A lepke nappal igen lomha és kivált az első napokban csöndesen ül tápnövényének törzsén vagy alsó vastagabb, de vékonyabb ágain is. Gyakran találtam az imént elhagyott és a fakéregnek valamely hasadékából félig kiálló bábhüvelye közelében. Ha felzavarjuk, csakhamar, a nélkül hogy sokat röpdülne, ismét leül fatörzsre vagy alacsonyabb ágra. Csak ha néhány nappal idősebb, látszik kissé gyorsabban röpködni, de nappal akkor is igen keveset. Gyakrabban találtam a felső ágakon, valamint egy-egy levélnek alsó oldalán, olykor felületén is ülve. Sheldon szerint önkénytelenül csak esti 1/2-9 és 9 óra közt röpdül, de nem később, és kivált meleg szélcsöndes estéken.

Potsdamnál való előfordulását illetőleg megjegyzem, hogy az első 8-9 évben a lepkét itt csak egyetlenegy szűk határu helyen találtam, még pedig két egymáshoz 5—6 méternyi távolságban álló *Rhamnus cathartica* fánál. Csak miután Sheldon-nak említett közleményéből a hernyó életmódjával megismerkedtem, sikerült az állatot még két, igen távol egymástól levő helyen feltalálnom. Úgy vélem, hogy a lepkének széles elterjedési köre van, de hogy éppen említett sajátos viselkedése miatt eddig csak kevés helyen figyelték meg.

Végül csak azt jegyzem még meg, hogy tapasztalásom szerint a hernyónak tenyésztése csupán akkor vezet kívánatos eredményhez, hogy ha azt csak akkor gyűjtjük, a mikor már teljesen vagy csaknem teljesen kifejlődött, és hogyha az illető üvegbe vagy házikóba néhány nagyobb darab fakérget vagy igen likacsos parafát teszünk, illetve a házikó tetejéhez erősítünk, a melyben azután a hernyók magukat befonják. Ha ezt elmulasztjuk, akkor a hernyó folyton izgatottan megfelelő bábozási helyet keres, míg teljesen kimerülve elpusztul.

Óriás Bostrychida.

(*Dinapate Wrightii* Horn.)

Írta *Dr. Fényes Béla.*

Nagy feltűnést keltett annak idején az északamerikai szakemberek között Dr. Horn-nak a „Transactions of the American Entomological Society” 1886. évi XIII. kötetének 1—4. lapjain megjelent cikke, melyben egy addig ismeretlen, 38—47 milliméter hosszú délkaliforniai Bostrychidát és annak álczáját írta le a jeles tudós. Szinte hihetetlennek látszott, hogy egy ilyen méretű rovar a nagy természetnek mé gannyira is elrejtett zugába bekukkanó gyűjtők figyelmét oly sokáig elkerülhette és csakis későbbi kutatások, valamint a bogár élettörténetének alaposabb ismerete voltak képesek ezen anomáliát megmagyarázni.

Dr. Horn fentebb megjelölt cikkében a *Dinapate* nemet a *Bostrychus* és *Amphicerus* közel rokonának tartja, és mint feltűnő különbséget megemlíti, hogy a *Dinapate* lábszárjai a külső szélükön erősen fogazottak. A bogár maga (Horn szerint) „fekete, fénylő, alul barna, mérsékelten szőrös; feje a szemek mögött szélesebb, finoman pontozott, elmosódó középső homlokmélyedéssel; előtora tojásalakú, hosszánál szélesebb, csaknem olyan széles mint a szárnyfedők, igen domború, elől és hátul sűrűen szemcsés, az oldalakon elől durván érdes; szárnyfedői párhuzamosak, hátul lejtősek, végeik öblösen metszettek, csúcshölygeik hegyesek, felületükön két elmosódott bordával; a bordák (a nősténynél) púp-alakú kiemelkedéssel végződnek, vagy pedig (a hímnél) a belső borda tövisben végződik; a szárnyfedők alsó felülete középen csekély reszelő-szerű pontokkal, az oldalakon simább és két elmosódott bordával a váldomborodás alatt; a lábak mérsékelten hosszúak, a czombok elvéve pontozottak; a test alul finoman, a potroh sűrűbben pontozott és halvány barna szőrökkel fedett.” — Mellesleg megjegyezve a nőstény *kisebb* a hímnél.

Egy San Bernardino nevű délkaliforniai városkában lakó botanikus és lepkész, Wright W. S. fedezte fel ezt a bogarat, helyesebben mondva, ezen bogárnak és álczájának töredékeit: egy

potrohot és egy fejet a rágókkal, de egyéb szájrészek híjával. Dr. Horn azon véleményen volt, hogy a fej, mely egy kifejlődött példány töredékét képezte, és a potroh egymáshoz tartoznak, és a philadelphiai Academy of Natural Sciences egyik gyűlésén értekezve ezen rovar felől, mint az akkorig ismert legnagyobb *vak* bogarat mutatta be. Később Wright két ép példányt bocsátott Dr. Horn-nak rendelkezésére, ki ezek alapján képes volt fent említett cikkének téves adatait helyreigazítani.

Wright, ki melleleg megjegyvezve, a kaliforniai pusztákban gyűjtött bogarait egy bostoni amateurnek előnyösen árusította el, attól tartott, hogy a *Dinapate* életmódjának korai nyilvánossá tétele őt jó mellékkeresettől fogja megfosztani és ezért kellő óvatossággal termő-helyéül a Mojave pusztát nevezte meg, egyszersmind tudatta Dr. Horn-nal, hogy ő a bogár szokásait tanulmányozza és az annak táplálékául szolgáló növényt ismeri, úgyszintén kifejezte abbéli reményét, hogy a jövőben bővebb részletekkel fog szolgálhatni, miért is Dr. Horn cikkében semmit sem közölt a bogár életmódjáról.

1897. február havában az azóta elhunyt Hubbard H. S., északamerikai coleopterologus, egészségének helyreállítása céljából a Kolorado pusztában fekvő Palm Springs nevű kaliforniai faluban tartózkodott és több kirándulást tett az onnan néhány angol mértföldnyire tekvő szűk völgyekbe, az egyedüli helyekre a föld kekségén, hol a pompás 70—80 angol láb magas Washington-pálmák vadon nőnek. Ott sikerült neki egy pálmafa legyezőalakú levelei között egy *Dinapate* maradványait, egyszersmind néhány ledöntött palmán Wright kutatásának nyomaít felfedezni és ekkép megbizonyosodni, hogy Wright nem az északon fekvő Mojave, hanem a déliebb fekvésű pusztában találta az első példányokat. Hubbard azon gyanujának adott kifejezési, hogy a *Dinapate* nőténye előbb valami módon megöli a pálmát, azután a holt törzsbe rakja le petéit. Talált is egy kihalt pálmafát, mely tele volt élő álcákkal; ezen fa darabjait a fővárosba, Washingtonba (District of Columbia) küldte, hol ugyanazon év augusztus havában a Department of Agriculture tenyésztő helyiségeiben a *Dinapate* néhány példánya ki is fejlődött.

Hubbard-nak ezen tárgyra vonatkozó, Schwarz-hoz intézett magánlevelei az „Entomological News“ philadelphiai szaklap 1899. évi X. kötetének 4. számában lettek kinyomtatva és ekképen az érdeklődő coleopterologusokkal a valódi tényállás közölve. Hubbard leírása nyomán könnyű volt a termőhelyre

ismét ráakadni és ezért ez év (1900.) április havában elutaztam Palm Springsbe, hogy gyűjteményem számára néhány Dinapatét szerezhessek. Több látogatást tettem a Palm, Andreas és Murray völgyekbe (canonokba, amint a mexikóiak a völgyeket itt nevezik), de nem sikerült a bogarat feltalálnom. Vezetőmnek, egy intelligens amerikaiak, ki azóta a kormánytól erdő-őrre lett kinevezve, megmutattam a pálmafákat, melyekből Dinapaték bujtak ki, maguk után hagyva olyan lyukakat, hogy akárhányba a hüvelykujjamat voltam képes bedugni; azonkívül felhívtam figyelmét egy tavaly ledöntött pálmatorzsre, melyben nézetem szerint élő álczáknak kellett lenniök. A vezető májusban egy ép nőstény, később két ép him példányt küldött nekem és röviden tudatta velem, hogy a bogarakat a törzsből késével vágta ki. Ugyanazon nyáron több estét és éjjelt töltött a pálmák között, azon reményben, hogy erős reflektorral ellátott lámpásának fénye az esetleg alkonyatkor vagy éjjel röpködő Dinapatékat magához fogja vonzani, azonban sem a lámpás fényénél, sem a törzseken nem sikerült a bogarakat kézhez kerítenie.

A fentebb elmondottakból könnyen megérthető, hogy a Dinapaték miért voltak képesek a gyűjtők figyelmét oly sokáig elkerülni. A Washington-pálmák csakis Délkalifornia néhány völgyében, — továbbá *talán* alsó (mexikói) Kaliforniában elvétve, — nőnek, a rajtuk élő bogár, ha ugyan egyáltalában, úgy valószínűleg csak a nász idején hagyja el a pálmát, akkor is bizonyosan csak rövid időre, végül a bogár párosodása a legmelegebb nyári hónapokra esve, kevés praktikus amerikaiak van kedve, a csaknem elviselhetetlen forróságú pusztán keresztül a nem kevésbé forró völgyekbe utazni, azon reményben, hogy néhány „bug“-gal (= poloska, amerikai gyűjtőnév mindenféle rovar számára) gyarapítsa hasznát nem hozó gyűjteményét.

Végül talán nem lesz érdektelen, néhány szóval leírni a fent megnevezett völgyek legszélesebbikét, a Palm canont. Ezen canon mintegy 4 angol mértföldnyire fekszik Palm Springs falutól; az út tipikus délkaliforniai pusztán vezet keresztül: kaktuszok, sage cserje, screw-bean és pusztai fűz (desert-willow) képezik a flóra túlnyomó és jellemző részét. A kocsitú lassan emelkedvén, hirtelen kanyarodással a völgy jobb partjának meredek oldalán ér véget és innen van alkalmunk a kirándulónak az első szép csoport pálmára lepillantania. A pálmák mélyen a völgyben (hova csakis gyalogút vezet), a patak mellett, rendszerint csoportokban állanak,

az öregebb fák sugár törzsei átlag mintegy 50 angol láb magaságig kopaszok, míg a fiatal törzsek csaknem a földig vannak borítva a szívós széles legyezőalakú levelekkel. A völgyet határoló hegyoldalak sziklásak és csaknem teljesen kopárak, a patak partjai cserjékkel és számos virággal ékeskednek, míg a majdnem szakadatlanul felhőten ég és rajta a melegen sütő nap méltó boltozatul szolgálnak ezen az egész világon páratlan tájképnek.

Saturnia caecigena Kup.

Irta *A. Aigner Lajos*.

Még talán sohasem okozott európai lepkének felfedezése oly általános feltűnést és érdeklődést, mint a *Saturnia caecigena*-é a jelen század 20-as éveiben, a midőn egész Európát már annyira átkutatottnak vélték, hogy valami nagyobb s feltűnőbb lepkének felfedezését szinte kizártnak tekintették.

Annál nagyobb volt az entomologusok meglepetése, midőn Rau, dohányraktári ellenőr Fiumében a nevezett lepkével előállott. 1822. június havában a *Quercus apenninán* három hernyót talált, melyeket nem ismervén egyikét praeparálta, a másik kettőből pedig két lepkét nevelt. Ezeket sem ismervén, a következő évben megküldte az egyik példányt, a kikészített hernyóval és gubóval brünni barátjának *Kupido F. J.-nek*, ki a felfedezés nagy fontosságát átlátván, az új lepkét leírta. (Neuentdecktes europäisches Nacht-Pfauenauge. Brünn, 1825. 4-r. 11 l. ábrákkal.)

Ezzel üszköt dobott a rovarászok közé. Minden gyűjtő óhajtotta a gyönyörű lepkét bírni és zsákmányul ejteni. S ez nem is csoda; hiszen első példányai 130 frtjával keltek el. A következő években ennél fogva Fiuméra rándultak le Budapestről *Kindermann* küldöttei, Bécsből *Dahl* és számos más lepkész, kik a környéket, sőt az egész Tengeremelléket annyira alaposan átkutatták, hogy a *S. caecigena* néhány év múlva ott teljesen kiveszettnek látszott és sokáig elő sem fordult.

Ekkor a bécsi lepkész *Mann Josef* Krajnában, a Wippach völgyében a hernyót gyertyánfán újra megtalálta. Ennek híre kiszivárogván, a következő évi szeptember hó végén, a midőn a lepkék röpködtek, a legbuzgóbb bécsi lepkészek, összebeszélés nélkül, minde-

gyik a másikat megelőzni remélvén, a Wippach völgyében találkoztak. Természetesen kifejezték egymás iránt örömuiket a nem remélt találkozás fölött, magaban azonban mindegyike elátkozta a másiknak buzgalmát.

A kedvezőtlen időjárás, valamint a gyűjtők sokasága voltak okai annak, hogy a zsákmány igen sovány volt, úgy hogy többen hazatértek, mások meg más irányban kutattak, és Fiuménál rá is akadtak néhány példányra. — Ezek egymásnak fogadták, hogy ezen, most ismét új termőhelyet örökké titokban tartják, és fényes légvárakat építettek, mert hármukra nézve annak tudása csakugyan kis vagyonnal felért. Ámde egyikük mégis csak kikotyogta a titkot s egy hónappal később tudott arról minden bécsi lepkész.

A rákövetkező évben ezek szinte búcsút jártak Fiuméra s a Wippach völgyébe, és nem hagytak egy zugot sem felkutatlanul. Hiszen a lepke rohamosan kelt el és mindenfelől kivánták azt, úgy hogy a nyereség a költséget bőven fedezte. Még olesó világ volt akkor, egy forinttal annyira ment a gyűjtő, mint ma tíz forinttal. Cz. A., kinek ez újabb adatokat köszönhetjük (Soc. Ent. III. 17. és 25. l.) számos, nem egészen tiszta példányt még 30—40 forintjával adott el.

Habár a két termőhelynek az egyes gyűjtők által való kifosztása a faj gyérülését vonta maga után, annak alapos kipusztítása mégsem következett volna be oly gyorsan, mint az tényleg megtörtént, ha néhány rovarkereskedő kapzsisága azt elő nem idézte volna. Így azonban Bécsből és Prágából a termőhelyekkel határos vidékek lakói a hernyónak és lepkének rendszeres kiirtásával bíztattak meg. Kisebb hivatalnokok, iparosok, sőt napszámosok és pásztorok foglalkoztak a gyűjtéssel, elannyira, hogy 1842-ben a *S. caecigena* már az egész Wippach völgyéből eltűnt, 1846-ban pedig Fiuménál már nagy ritkaság számba ment. Itt ugyan még 1855-ben is találták, de azóta sok évig ott sem fordult már elő.

A lepkének már tetemesen (12—14 frtra) leszállt ára ismét kezdett emelkedni s a kutatást immár egész Karinthiára és Tengermellékre terjesztették ki. Nem ritkán lehetett ott egyetlen napon 3—5 idegen, osztrák, német, sőt francia gyűjtővel is találkozni, akik mind a *S. caecigenát* keresték s egymást tévútra vezetni igyekeztek. A legszorgosabb kutatás mellett csak elvéve akadtak egy-egy példányra, míg végre Weszely, pénzügyi hivatalnok Zárában, ott a környéken nagyobb mennyiségben találta. Ő és hivatalnoktársa Kleziach Balázs, kiknek fogalmuk sem volt azok értékéről, a gubókat 1862—66-ig százával szállították

potom áron, 50—60 krjával a német kereskedőknek, minek folytán a lepke ára egyre csökkent, úgy hogy jelenleg a ♂ 2 frt 40, ♀ 3 frt 60 katalogus-árt képvisel.

A gonosz példának csakhamar akadtak utánzói elannyira, hogy már 1869-ben Zára egész környékéről kipusztult az állat. Üldöztetve és mindinkább hátraszorítva Dalmatiának, Horvátország- és Szlavóniának már csak némely kerületében, a melyeket félreeső voltuk a gyűjtők szeme elől elrejtí, — tengődik a *S. caecigena*.

A 80-as évek vége felé Szerém megye egyik zugában, a Fruska Gora alján akadtak rá, a 90-es évek elején pedig Meiszner Károly Fiumében is újra megtalálta a hernyót.

Ennek tenyésztése rendkívüli figyelmet igényel. A pete áttelel s április hó végén kel ki belőle a hernyó, mely a törpe csernek és törpe szilfának csakis gyöngye friss hajtásain táplálkozik. Vég-szükségben elfogadja a régibb leveleket is, de a mellett tönkre megy. Hatszor vedlik és mindannyiszor elpusztul egy része. Junius vége felé gubózik és szeptemberben-októberben kel ki a lepke. Ez verőfényes napokon azonnal párazik. A pázás félóráig tart, és már 2—3 óra múlva kezd a nőstény a petéket (180—200 darabot) letojni. Miután a *caecigenát* úgy Bécsben és Prágában, mint Drezdában, Lipszén és Berlinben petéből tenyésztették, úgylátszik sem az éghajlat, sem a tápnövény minősége nem hátráltatja fejlődését. Haberhauer a Kaukaszban a vadrózsán találta. Előfordul Kis-Ázsiában is. A Balkánban 6—7-féle *Quercus*-fajon és elvétve bükkfán is él; többnyire alacsony ágakon, nappal a levél alsó felén ül és csak reggel és este táplálkozik. Az elgubózás előtt a szép zöld hernyó, úgy mint a *S. pyri*-é, barna színt ölt, a fáról lemászik és moha vagy levél alatt fonja szabályos szép gubóját.

Eperjes környékének szövő lepkéi.

Irta *Dahlström Gyula*.

I.

Sarrothripa undulana Hb. gy.; ab. *dilutana* Hb. gy., ab. *russiana* Dup. i. r., ab. *degenerana* Hb. r. és ab. *punctana* Hb. r. VII. 15—VIII. 20. H. V. 10—VI. 20. Quercuson, a két utóbbié Salixon.

Earias vernana Hb. r. 1—VI. 5. H. VIII. 4—IX. 10.

Populus albán; *clorana* L. gy. IV. 25—V. 27. és VII. 2—VIII. 1. H. VI. 6—VII. 10. és IX. 15—X. 27. *Salix*on.

Hylophila prasinana L. gy. V. 5—VI. 4. H. VII. 15—X. 5. *Quereus*- és *Carpinus*on; *bicolorana* Fsl. gy. V. 18—VII. 20. H. IX. 20-tól kitelelve V. 15-ig *Quercus*on.

Nola cuculatella L. gy. VI. 25—VII. 20. H. V. 2—VI. 31. *Prunus*on; *strigula* Schiff. r. VI. 26—VII. 30.; *confusalis* H.-S. gy. IV. 10—V. 5.; *albula* Hb. i. r. VII. 4—VII. 31. *centonalis* Hb. r. (Husz).

Nudaria senex Hb. r. VII. 1—VII. 28; *mundana* L. r. VII. 1—VII. 28.

Caligenia rosea F. gy. VI. 20—VII. 25.

Setina irrorella Cl. gy. és var. *signata* Bkh. VII. 10—VIII. 20., var. *Freyeri* Nick. i. r. ugyanakkor a Branyiszikón; *roscida* Esp. r. (Husz); *mesomella* L. gy. VII. 10—VIII. 20.

Lithosia muscerda Hfn. r. VII. 10—VIII. 8; *griseola* Hb. r. VII. 6—VIII. 4; *deplana* Esp. gy. VII. 6—VIII. 4; *lurideola* Zinck. gy. VII. 6—VIII. 4; *unili* Hb. r., var. *palleola* Hb. (*flaveola* Rbr.) és var. *arideola* i. r. (Husz); *lutarella* L. gy. VII. 20—VIII. 28; *pallifrons* Z. VII. 20—VIII. 28; *complanata* L. gy. VII. 4—VIII. 6; *sororcula* Hfn. gy. VI. 20—VII. 15.

Gnophria quadra L. k. VII. 15—VIII. 20; *rubricollis* L. gy. VII. 15—VIII. 20.

Emydia striata L. r. (Husz), *cribrum* L. r. (Husz).

Deiopeia pulchella L. i. r. (Husz.)

Euchelia jacobaeae L. k. VI. 30—VII. 28.

Nemeophila russula L. k. VI. 2—VI. 30. és VIII. 5—VIII. 31.; *plantaginis* L. gy. és ab. *hospita* Schiff. gy. VI. 15—VII. 10.

Callimorpha dominula L. gy. VI. 15—VII. 20; *Hera* L. gy. és ab. *lutescens* Stdgr. i. r. VII. 25—VIII. 28.

Pleretes matronula L. gy. VI. 26—VII. 20. H. VII. 30-tól kétszer kitelelve VI. 2-ig *Prunus* paduson.

Arctia Caja L. k. VI. 2—VI. 30. és VIII. 14—IX. 20. H. IX. 30-tól kitelelve V. 20-ig és VII. 6—VIII. 2. mindenfele növényeken; *villica* L. gy. VI. 12—VII. 16; *purpurata* L. n. r. (Husz); *aulica* L. r. V. 19—VI. 20; *Hebe* L. r. VII. 5—VII. 31.

Spilosoma fuliginosa L. k. l. iv. IV. 28—V. 25. H. X. 10-tól kitelelve IV. 10-ig; var. *fervida* Sdgr. gy. II. iv. VII. 16—VIII. 20. H. VI. 6—VII. 2. apró növényeken; *luctifera* Esp. i. r. (Husz); *mendica* Cl. gy. V. 15—VI. 20. *lubricipeda* Esp. gy. V. 14—VI. 20; *menthastru* Esp. gy. V. 14—VI. 20; *urticae* Esp. gy. V. 14—VI. 20.

Hepialus humuli L. gy. és var. *hethlandica* Knaggs r. VI. 15—VII. 20; *sylvinus* L. gy. VIII. 20—IX. 15; *velleda* Hb. r. VII. 15—VIII. 18; *carna* Esp. r. VII. 15—VIII. 18; *lupulinus* L. r. V. 15—VI. 17; *hacta* L. gy. V. 15—VI. 17.

Cossus cossus gy. VI. 20—VII. 30.

Zeuzera pyrina L. r. VII. 15—VIII. 30.

Heterogenea limacodes Hfn. gy. V. 10—VI. 20. H. VIII.

15—IX. 20. Quercuson; *asella* Schiff. gy. VI. 10—VII. 20. H. VIII. 20—IX. 25. Carpinuson.

Psyche unicolor Hfn. gy. VI. 28—VII. 30; *villosella* O. r. VI. 28 - VII. 30; *viciella* Schiff. gy. VI. 28—VII. 30; ab. *stettinensis* Hering. gy. VI. 28—VII. 30; *viadrina* Stgr. r. VI. 28—VII. 30; *opacella* H.-S. gy. V. 16—VI. 10; *muscella* Hb. r. IV. 20—V. 15; *plumifera* O. r. IV. 25—V. 25; *hirsutella* Hb. gy. VI. 2—VI. 30.

Epichnopteryx bombycella Schiff. r. VI. 4—VI. 30; *undulella* F. i. r. (Husz); *pulla* Esp r. VI. 4—VI. 30; *Sieboldii* Reutt. (plumella O.) n. r. (Husz); *pectinella* F. r. VII. 15—VIII. 20; *nudella* O. gy., var. *vestalis* Stgr. r és var. *suriens* Mill. r. VII. 15—VIII. 20; *Sappho* Mill. r. VII. 15—VIII. 20.

Fumea nitidella Hofm.; *affinis* Reutt. r.; *betulina* Z. r. és *sepium* Spr. VII. 20—VIII. 30.

Penthophora morio L. gy. VI. 5—VI. 30

Orgyia gonostigma F. gy. VI. 10—VII. 4. és VIII. 10—IX. 15. H. VII. 10—VIII. 2. és X. 10.-től kiteelve V. 30-ig Prunus spinosán; *antiqua* L. gy. ugyanakkor.

Dasychira selenitica Esp. r. (Husz); *fascelina* L. gy. VI. 15—VII. 19; *abietis* Schiff r. VII. 2—VII. 30; *pudibunda* L. r. és ab. *concolor* Stgr. V. 10—VI. 30.

Laria L-nigrum Müll. r. VI. 2—VI. 30.

Leucoma salicis L. k. VI. 15—VII. 20. H. V. 2—VI. 4. Populuson.

Porthesia chrysorrhoea L. k. VII. 1—VIII. 2; *similis* Fssl. k. VII. 1—VIII. 2.

Psilura monacha L. k. és ab. *eremita* O. r. VII. 2—VIII. 10.

Ocneria dispar L. k. VII. 4—VII. 30; *detrita* Esp. r. V. 10—VI. 25.

Bombyx crataegi L. r. és var. *ariae* Hb. r. IX. 10—X. 4; *populi* L. r. IV. IX. 10—X. 25. H. V. 10—VI. 30. Prunus, Fagus és Alnuson; *castrensis* L. gy. VII. 18—VIII. 20. H. V. 29—VII. 6. Euphorbián; *neustria* L. k. és ab. *unicolor* r. VII. 2—VIII. 10. H. V. 10—VI. 30. Prunus és Quercuson; *lanestris* L. k. III. 2—IV. 4. H. IV. 12—VI. 10. Prunus, Tilia és Salixon; *catax* L. k. és ab. *pallida* Distr. r. X. 10—X. 30. H. VI. 25—VII. 28, *rimicola* Hb. gy. és ab. *lutea* Aig. r. IX. 29—X. 28. H. V. 15—VI. 20. Quercuson; *trifolii* Esp. r. és ab. *medicaginis* Bkh. i. r. VIII. 16—IX. 20. H. IX. 30-től kiteelve VI. 20-ig. Trifolium és Medicagon; *quercus* L. gy. VII. 2—VIII. 5. H. IX. 15-től kiteelve V. 10-ig—Salix és Prunuson; *rubi* L. k. V. 20—VI. 30. H. VIII. 30-tól kiteelve IV. 26-ig Rubus és Trifoliumon.

Crateronyx taraxaci Esp. r. VIII. 15—IX. 8. H. V. 10—VII. 4. Leontodon taraxacumon; *dumi* L. r. VIII. 28—IX. 20. H. V. 15—VII. 30. Leontodon taraxacumon.

A Noctuák biológiájához *)

Irta A. Aigner Lajos.

I.

Leucania turca L. Julius elejétől kezdve röpi. — Hernyója a közönséges füvet kedveli és szeptemberben fűben dús új vágásokban található; kiteelve májusban bábozódik el.

Grammesia trigrammica Hfn. Májusban nem ritkán tölgyről kopogtatható. — Hernyója másként nem kapható, mint ha petéből neveljük és Plantagoval tápláljuk. A fogott nőstény könnyen petézik.

Amphipyra livida F. Jul. elejétől aug. elejéig, napközti különösen kiszáradt fák lazán függő kérge alatt. — Hernyója májusban Lonicerán, Thalictrumon. Solanum nigrán stb.

Taeniocampa gracilis F. Hernyója májusban összecsavart szederlevelek között. Bábja kitelel.

T. opima Hb. Március-áprilisban. — Hernyója májusban nedves réteken meringetéssel kapható. Rendes tápláléka a közönséges fű, de elfogad különféle puha növényeket, salátát is. Tenyésztése sekély házikóban a szabad levegőn eszközlendő. Bábja kitelel.

T. munda Esp. Hernyója májusban főleg fatörzseken; csak szilva- és tölgyfa leveleivel tenyészthető.

Mesogona oxalina Hb. Hernyója máj. közepéig égerfán, napközben a fák és bokrok alatt a földön.

M. acetosellae F. Aug. közepétől okt. elejéig rózse alatt, csalétken is. — Hernyója száraz lomb alatt oly tölgyek körül, a melyek ágai földig érnek s a melyeken éjjel táplálkozik. A vadkörtefa bokrain is él és ezek lombját fogadja el a tenyésztésnél legszívesebben. Napközben a bokrok alatt. Tenyésztése fölötté nehéz és ritkán sikerül.

Dicycla oo L. Junius-juliusban. — Hernyója május, júniusban összefont tölgylevelek között.

*) L. R. L. VI. 147., 172., 190., 207. l.

Cosmia abluta Hb. Máj. közepétől jul. közepéig nyárfákhoz rakott nyárfarózse alatt, de csak csős időben; szép és száraz időben a fákon lógó száraz ágakról kopogható. — Hernyója május-juniusban állítólag fűvön és nyárfán, kivált *Populus nigra*-n él.

Dyschorista suspecta Hb. Jun. közepétől kezdve homokos talajon nyárfaerdőkben rakott nyárfarózse alatt. — Hernyója a lehullott régi lombon táplálkozik.

Cirrhoidea ambusta F. Augusztusban. — Hernyója máj. közepéig a vad körtefán, leginkább azonban körte bokrokon, napközben alatta, fűben is rejtőzve. Tölgyfán is találták már. Tenyésztésénél a házikóba régi lombot kell tenni, a melyben elbábozódik. Nagyon gondosan kell ápolni — úgymond Anker Lajos, különben megszökik mind.

Orthosia macilenta Hb. Szeptemberben. — Hernyója májusban erdei tisztásokon és erdők szélén, tápnövénye, a bükkfa lehullott lombja alatt.

O. helvola L. Hernyója májusban tölgybokrokról kopogható; de nem azokon él, hanem csak napközben tartózkodik rajtuk; tápláléka: apró növények, *Plantago* is.

O. nitida F. Augusztusban. — Hernyója májusban rakott rózse vagy száraz lomb alatt, erdők szélén, magában álló fecskeportoknál. Mocsaras, turjányos helyeken meringethető. Tápláléka: puha erdei növények, saláta is.

O. humilis F. Szeptember közepén. — Hernyója májusban a *Sonchus* szárán, salátával is felnevelhető.

O. laevis Hb. Szeptemberben rózse alatt. — Hernyója egészen aprón májusban tölgyről kopogható, — kinőve soha semmiféleképpen nem található. Üvegben való tenyésztése igen fáradságos.

O. litura L. Augusztus-szeptemberben. — Hernyója fiatal korában, májusban *Salvia*-n, később más táplálékot kíván.

Xanthia citrigo L. Augusztus-szeptemberben. — Hernyója májusban a hársfának összefont levelei közt. Gondos ápolást igényel, különben nem sikerül a tenyésztése.

X. sulphurago F. Szeptemberben. — Hernyója májusban juharfán és bokron, éjjel kopogtatandó, napközben tápnövényénél régi lomb alatt. Tenyésztésénél a házikóba oly juharlombot kell adni, minő a fák és bokrok alatt szokott lenni, azaz régi összetépett és ronsolt, felosztásához közel levőt. Ezt a hangyáktól kitisztítva jó magasra bele kell rakni: ebben bábozódik. Auguszt. elején válik bábbá, melynek kevés nedvesség kell.

X. aurogo F. Augusztusban. — Hernyója *Acer campestre* száraz lombja alatt.

X. fulvago L. Szeptember közepén mindenütt nyárfák alatt száraz lomb között, szép időben tölgyfákon fent falombon ülve. — Hernyója márciusban lehullt nyárfa-bárkában, eleinte ezzel, később Rumexszel, Taraxacummal s egyéb puha növényekkel táplálkozik.

Oporina croceago F. Szeptember-októberben gyakran tölgyekről kopogható. — Hernyóját június elején tölgybokrok alatt a száraz lomb közt kell keresni.

Orrhodia fragariae Esp. Szeptember-októberben csakis a szőlőtőn levő szőlőlevelekről kopogható; kiteelve pedig a bükkfának nedvére jön. — Juliusban kifejlett hernyóját erdei réteken és tisztásokon leginkább lombbal telt apró gödröcskékből lehet találni. Primulával, szamóczával, de más puha növényekkel is él.

O. veronicae Hb. Szeptember közepétől november elejéig kopogható, kivált nagy rőzse rakásokból, vagy rakott száraz vagy friss rőzséről. — Hernyója május végén és június elején puha növényeken, napközben lehullott lomb alatt. A tenyésztésnél elfogadja a salátát is. Júniusban bábozódik.

Calacampa vetusta Hb. Augusztustól-októberig és kitevelten, a fák kicsurgó nedvén. — Hernyója májusban mocsár-növényeken, sással is táplálható.

C. exoleta L. Szeptember-októberben és kitevelten, márczius-áprilisban. — Hernyója május végétől július elejéig *Ononis spinosán*, *Tragopogonon*, *Euphorbián* és *Aristolochián* figyeltem meg; *Bordan István* *Pujon* pedig borsón, répán, burgonyán, *Peucedanumon*, fűvön, ürömmön és rezedán.

Asteroscopus nubeculosa Esp. Hernyója a hársfa virágján. A fára fel kell mászni s úgy kopogni, miután előbb lepedőt terítettünk volna a fa alá. Mélyen megy a föld alá s a lepkét áprilisban adja.

Calophasia casta Bkh. Két ivadékban: április 21-től június elejéig és július elejétől augusztus közepéig. — Hernyója május 21-től július 21-ig és augusztus elejétől október közepéig *Friwaldszky Imre* szerint *Antirrhinumon*, én mindig csak *Linarián* találtam, a melynek lekopasztott szára hegyén hosszúkás tömör gubóban bábozódik.

Cleophae antirrhini Hb. Május 10-től június végéig napközben virágzó *Salvián*, *Euphorbián*, lóborsón, valamint viruló és száraz *Scabiosákon*. — Hernyója május 20-tól július 23-ig *Scabiosákon*.

Cucullia balsamitae B. Csakis Budapest környékén és Peszéren május végétől június végéig a Peucedanumnak multévi száraz kóróihoz hozzátapadva. — Hernyója június elejétől szeptember elejéig Hieracium pilosellán, Chondrilla junceán, Thalictrumon és Peucedanumon.

C. umbratica L. Április végétől június közepéig és július elejétől augusztus végéig kivált a fiatal gyümölcsfákat tartó kárókhoz s a Peucedanum kóróihoz hozzátapadva. — Hernyója június végétől július közepéig és szeptemberben Chondrilla junceán, Erigeronon és salátán, mindig nappal a tápnövényen.

C. lactucae Esp. Hernyója június elejétől július közepéig a közönséges salátán, mely akkoron már virágot hajtott, s a melynek tetején ül. A lepke részint még ugyanaz évben kel ki, részint ki-telel a báb.

Plusia asclepiadis Schiff. Hernyója júniusban Asclepiadesen, napközben rőzse és száraz lomb alatt, gyakran a tápnövénytől nagy távolságban.

Pl. modesta Hb. Juniuban. — Hernyója április elejétől május végéig a Pulmonaria mollis és Symphytum officinale virágjaiban összesodort (font) levelei között, és csak az utolsó vedlés után szabadon a tápnövény szárán vagy levelein.

Különfélék.

Japán kártékony rovarairól, kivált lepkéiről értekezik Dr. Maczura S., japán tudós, a ki néhány hónapig Budapesten időzött, Berlinbe utazott és tavaszkor huzamosabb tartózkodásra újra hazánkba jön. A japán szigetek az 51. foktól a 20. fokig, azaz kb. Krakótól Nubiáig terjednek s ennél fogva változó éghajlatuk, számos hegységük és gazdag flórájuk (kb. 5000 Phanerogama) igen változatos rovarfaunával is bírnak. Ezek jó része palaearktikus. Így az eddig kártékonynak ismert 153 lepkefaj közül 78 európaiakkal azonos, melyek némelyikét újabb gyümölcsfákkal behurczoltak. Ilyenek: *Aporia crataegi*, *Carpacopsa pomonella*, *Hyponomeuta malinella*, *Tinea granella*, *tapetzella* és *pellionella*. A legfontosabb gazdasági növényt, a rizset 11 rovar károsítja, köztük a *Plusia festucae* is, mely nálunk elég ritka; a legnagyobb ellensége két orrmányos bogár (*Schoenobius bipunctifer* és *Chilo simplex*), mely olykor a rizstermelésnek egy harmadát tönkre teszi. A szintén igen fontos szederfának 15 rovar-ellensége van, köztük az *Arctia Caja*, *Spilosoma menthastris*, *Porthesia similis* és az egyébként oly hasznos *Bombyx mori*-nak ott vadon élő *mandarina* fajváltozata, melytől — legújabb kutatások szerint — amaz származik. A tea-

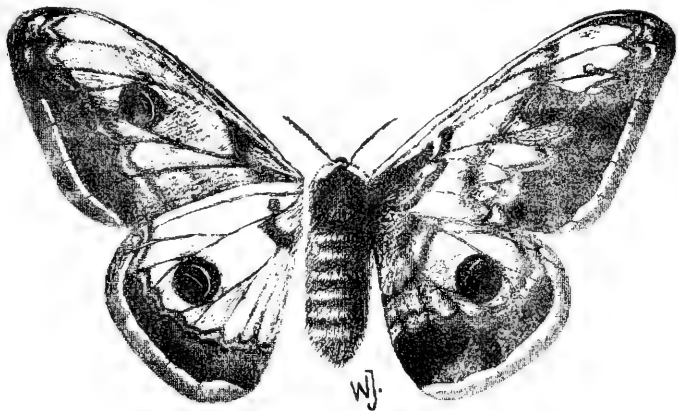
nak ellenben csupán 5, a gyapotnak pedig 4 rontója van, viszont az indigo növényeket 8 rovar károsítja s ezek között 3 olyan (*Agrotis segetum*, *Mamestra brassicae* és *Botys unibilalis*), mely nálunk is rossz hírben áll; megjegyzendő, hogy a *Mamestra brassicae* a gyapotban is kárt tesz. Egyáltalában nem esodáljuk, hogy az itt említett fajokon kívül még a következőket is kártékony minőségben látjuk szerepelni: *Pieris napi* és *rapae*, *Orgyia gonostigma*, *Dasychira pudibunda*, *Ocneria dispar*, *Psilura monacha*, *Leucoma salicis*, *Bombyx neustria*, *Heliothis armiger* stb. Ellenben meglepő, hogy nálunk igen ártatlanoknak ismert fajok változott viszonyok közt kártékonyon lépnek fel, minők: *Papilio Machaon*, *Vanessa cardui*, *Sphinx convolvuli*, *Lasiocampa tremulifolia* és *Charicla umbra*: még feltűnőbb, hogy oly notorius kártevők mint *Pieris brassicae* és *Porthesia chrysoorrhoea* ott nem kártékonyak. A proscibáltak közt szerepel az *Acherontia Atropos* is, de Japánban *Solanum melongena* és *Sesamum indicum* a tápnövénye s burgonyán még nem érték, míg az azt gazdaságilag pótló *Ipomoea battalasar* a rászokott a *Sphinx convolvuli*, mely nálunk a szulák-fajokkal megelőkszik.

Lepidopterologiai adatok. Abból a szempontból indulván ki, hogy apróbb, jelentéktelennek látszó megfigyeléseknek is van némi értéke, bátorkodom ezennel egyet-mást felemlíteni. Tudvalevő hogy a parthenogenesis a Psycheknél nem ritkán fordul elő; a *Psyche unicolor*, *Ecksteini* és *Zelleri* fajoknál megis állapították (R. L. III. 59.); újabban a *P. viciella*-n is észleltem; 1899-ben ugyanis számos hernyóm volt, melyek el is báboztak, de kikelt lepkét nem láttam, a helyett számtalan hernyóm lett, melyek kifejlődvén, csupa nősténylepkét adtak. — *Porthesia similis*-t Pleternicán 1900. szept. 14-én 15 himjét fogtam lámpásnál: nyilván második ivású, melyről még eddig nem volt tudomás. Ugyiszintén megfigyeltem, hogy itt, Szerém megyében a *Papilio Podalirius*-nak esetleg harmadik ivadéka is van, a mennyiben nálam szept. 8-án bábból kelt ki egy példánya. — A ritka *Cossus terebra*-t Jankovácznál fogtam, Pozsega közelében. A nem kevésbé ritka *Aspilates formosaria*-t pedig, különben előttem ismeretlen hernyóból tenyésztettem; szerencsére elkülönítve tartottam és pontosan megfigyeltem, legközelebb le fogom írni. Ezt a lepkét nálunk, tudtommal csupán Budapesten fogták néhány példányban; egyébként csak északi Németországból, nyugati Franciaországból és az Uralhegységből ismeretes. Koča György.

Elődsi és betegségeket előidéző legyekről értekezett közelebb D^r. Weber L., összefoglalván az eddigi kutatások eredményét. Az embernek időleges belső élősdijehez kivált a Muscida-lárvák járulnak nagyobb mennyiségben. Így p. o. a sajtukacszot, *Piophilicasei* L.-t és az árnyékszékekben levő hügyban élő *Teichomyza fusca* Macqu.-ot ürülékben és hányásban találták. Az ürülékben leggyakrabban megfigyelt álcza az *Anthomyia canicularis* Meig.-é. A káposztafélékben élő álczák a belekben zavarokat okoznak, a míg hányás vagy hasmenés be nem következik. Ismeretes oly eset

is, hogy fürdés közben elnyelt légyálca krónikus betegséget idézett elő. Négyéves gyermektől, mely súlyos gastrikus tünetekben szenvedett, Calomelre $\frac{1}{4}$ liternyi álca távozott el. Gyomorban szenvedő férfi az *Anthomyia canicularis* Meig. és *Homolomyia incisurata* Zett. néhány száz élő álcáját hányta ki. Igen gyakran találták a közönséges légynek *Musca domestica* L. és *M. vomitoria* L. álcáit az orrban, gyomorban és belekben. Sőt az *M. vomitoria* és *A. canicularis* álcái látszólag epileptikus görcsöket is idéztek elő, a melyek utóbb eltűntek, miután az álcákat a belekből eltávolították. Különösen hirhedt a trópusok *Lucilia macellaria* F., mely petéit sebekbe és kelésekbe (kivált az orrba és fülbe) rakja, ahol álcái a nyálkahártyákat átfúrva, heves gyuladást okoznak, mely utóbb 38 esetben 21-nél halállal végződött. Az európai fajok közül a *Lucilia nobilis* Meig. álcáját egy ember fülében találták, a ki fürdés után szabadban elaludt. A *Lucilia sericata*-t Németalföldön parasitaként ismételten figyelték meg. Gyakran észlelték a közönséges *Sarcophaga carnaria* Meig. jelenlétet az orrban, a szemkötőhártyában, a fülben, praeputiumban, anusban, vaginában, kelésekben és belekben. A *Sarcophila Wohlfarii* Ports.-t a foghúsban találták: pusztításai a *Lucilia macellaria*-éhoz hasonlítanak. Dr. B.

Saturnia pyri. 1896. nyarán 22 *Saturnia pyri* hernyót tenyésztettem. Ezekből a következő év tavaszán 18 lepke bújott ki, a melyek közül egyik nőstény igen szép világos színével tűnik ki. Ez a fehér változat a R. L. VI kötete 125 lapján *ab. Abafii* néven van az irodalomba bevezetve s amennyiben az egész országból csak 3 példány van felemlítve, nem tartom érdektelennek az én ♀ példányomat is ismertetni és rajzban bemutatni. Az én példány-

nyom felülről nézve kivált a felső szárnyakon feltűnően világos. A mellső szegély és az onnan a belső szélhez vezető, a rendes állatnál hamuszínű tér olyan, mintha nagyon gyöngén sárgásba hajló lisztel behintették volna. A szemfolt alatt és attól kifelé eső rész halvány barna. A csipkés vonalon túl fekvő legsötétebb széles sáv teljesen olyan, mint a rendes színezetű lepkénél. Az alsó szárny

alapszíne ugyanolyan világos barna mint a felső szárny szemfolt körüli része. Feltűnő, hogy a rendes színezetű állat szemfoltjának belső szélét erősen kidomborító fehér félívnek ezen fehér aberrációjánál csak nyoma van meg, alulról nézve azonban eléggé látszik. Ugyancsak érdekes, hogy a 2-ik sejtnek a szemfolt alatt közvetlenül csipke vonal **W** alakú része mellett fekvő darabja, mely a normális állatnál igen sötét, ennél a lepkénél világosabb mint a környéke. Feltűnő még, hogy a zeg-zugos vonal szögletei, kivált a felső szárny csücskéjén sokkal tompábbak mint az általam vizsgált számos normális lepkénél voltak. Alul a mellső szárny tőtől a csipkés vonalig szennyes fehér, csak az 1., 2. és 3. sejt gyöngén barnás. Az alsó szárny alapszíne a csipkés vonalig fehér. A rajz természetesen úgy alul mint fölül erősen szembevető. A mennyiben összes hernyóim egyforma táplálékot kaptak, nem valószínű, hogy az eleség befolyással volna az albinisztikus változat kiképződésére.

Wagner János.

A retyezati tavak alsóbbrendű rákjairól. Szilády Zoltánnak ily című értekezését olvasta fel Dr. Daday Jenő a m. t. Akadémia III. oszt. novemberhavi ülésében. Szerző két nyarat töltött a Retyezáton a Retyezát faunájának tanulmányozásával és összeírásával. Megvizsgált huszonkét tavat és talált húsz rákfajt a tavakban. Ezek között négy rákfaj olyan, a minőt Európában csak az Alpeseiken s csak a legmagasabb fekvésű tavakban találhatni. Nemesak a tavakat tanulmányozta Szilády a Retyezáton, hanem a megvizsgált tavak állatvilágának életviszonyait is és ebből a szempontból a Retyezát tavai négy különböző típust mutatnak. Az esővízből gyűlt tócsákat a szél népesíti meg állattal, az agyagos, tőzeg- és kőfenekű tavaknak, az utóbbiak a tengerszemek, saját állatviláguk van. A speciális állatok mellett, a melyek csak a nekik megfelelő viszonyok között tudnak élni és szaporodni, van a retyezati tavakban sok kozmopolita állat is, a melyek nem tartoznak a Retyezát sajátos faunájához.

Smerinthus tiliae L. Mintegy 10—12 év előtt Bécsben lakomban a Praterből egyszer a nevezett zúgó pillének kopott növényét hoztam haza, a mely éjjelre valami 80 petét rakott le. Ezeket én alkalmas helyen ki akartam tenni, de elmulasztottam a kellő időpontot. Több napi távollét után hazatérve, a dobozban a kikelt hernyókat faláltam a melyek nagyrésze már elpusztult, egyik része pedig, más eledel hián, a pete burkát rágicsálta. Hamarosan hoztam néhány friss hárs/alevelet s azokat nagy befőttes üvegbe téve, a megmaradt hernyókat nagy fáradsággal áthelyeztem abba. Elég gyorsan fejlődtek, de rákaptak arra a szokásra, hogy mint a selyemhernyók, a levelen fekvé eszegettek, az ágacszkákra pedig csak kevés mászott fel. Növekvésükhöz képest mind nagyobb üvegben tenyésztettem, végül 20 literes uborkás üvegben. Hogy táplálékuk hosszabb ideig friss maradjon, a hernyókat mindig sötétben tartottam. A hársfaágacszkákat nedves homokkal telt palaczkba tettem, a tenyésztő üvegben pedig oly magas volt a hőfok, mint

az üvegházban. Az üveget minden harmad napon kimósattam és megtisztítottam, hogy a hernyó-betegségeknek elejét vegyem. Bábozásul a kifejlett, de nagyon elpuhult hernyókat közönséges tenyésztő-házikóba tettem, legtöbbször azonban nem ment föld alá, hanem a homokon és mohán szabadon bábozódott. A bábok egészségesek, de kicsinyek voltak; hogy minő lepkét adtak, azt nem tudom, mert az összes bábokat kísérletezés czéljára Dr. Standfussnak engedtem át.

Weiszmantel Vilmos.

A rikító színek és fényes tárgyak hatása a rovarokra. Erről értekezett újabban Plateau F. Számos kísérlet után beigazolván látja előbbi megfigyeléseit, hogy t. i. a rikító színek a rovarokat általában oly csekély mértékben vonzzák, hogy abból lehetetlen következtetni arra, hogy a virágok színe a rovarokra nézve vonzó hatással lenne. Levelek által elföldött virágok mellé elhelyezett szövetek ragyogó színei nem mutatnak a rovarokra több vonzó erőt, mintha szabad virágok mellett vannak. Fényes fémszínű tárgyak, úgylátszik erősebb hatást gyakorolnak, a miből arra következtethető, hogy az a vonzás, melyet más tárgyak, nem virágok gyakorolnak, a lombzat, illetve ezen tárgyak által visszasugárzó világosságnak kisebb vagy nagyobb mennyiségétől ered. Ellenben tény, hogy látszólag illattalan virágok, minő p. o. a Dahlia, mégis rendelkeznek illattal, melyet az ember is megérezhet, hogyha azt zárt edényben kipárologtatja.

Lepkészetű megfigyelések. Mint afféle új gazda 2—3 év óta félretettem ugyan a hálót, de régi kedveltjeimet, a lepkéket mindazáltal mégis megfigyelem. Így rájöttem, hogy a mi jó homoki borainkat nemcsak a magyareMBER szereti, hanem még a lepkék is. A *Vanessa Atalantát* p. o. akárhányszor nemcsak felfakadt szőlőszemen láttam szívogatni, hanem a kicsurgó muston vagy újbóron is rajtakaptam s azt oly szenvedélylyel szopogatta, hogy még személyes biztonságáról is megfélemedezett: ugyanis kézzel foghattam. Ebben vannak azonban versenytársai is; így p. o. az *Agotis pronuba* és *Calocampa exoleta* számos példányait észleltem, a melyek a borsutú szakadékaiban és hézagaiban sorban élvezték a bort. No, de hagyján, ezek kárt nem tesznek, de bezzeg tesz a *Cochylis ambiguella* s illetve a hernyója, melyről közelebb kimerítően fogok írni. — Nem érdektelen, hogy a *Rhodocera rhanni* és *Vanessa c-album* nálunk november hó közepén egészen friss példányokban röpködtek. Új adatnak pedig tartom azt, hogy a *Brephos puellát* novemberhó végén észleltem, s ennél fogva azt hiszem, hogy ez a lepke egyáltalában vagy legalább is többnyire lepkealakban húzza ki a telet s azért mutatkozik már február hóban is, ha a nap kissé kisüt.

Kosztka László.

Crateronyx taraxaci Esp. hernyóját a monarchia különböző helyein találtam, de mindig csak véletlenül és több évi időközökben. Azonban dacára annak, hogy csaknem teljesen ki volt fejlődve, csak egyetlen egyszer kaptam belőlük lepkét, az is eltorzult nőstény példány volt, a melyet a bécsi Praterben szabaddá bocsátottam; de a következő évben hiában kerestem ott hernyót. Ellenben Ausztriában falusi úton néhányszor találtam összetaposott hím példányokat;

fiam pedig Brunn- és Enzersdorfban (Bécs környékén) több napon át reggel a légszészlámpások alatt a földön vagy a házak falán szintén talált néhány hím példányt. Ezek bizonyára előtte való este a lámpás üvegfalának úgy mentek neki, hogy elkábultan el nem szállhattak. Csik megyei Középlakon 1895. május hó elején hegyi réten egy óra lefolyása alatt 14 fiatal hernyót szedtem össze. Oda-haza ugyanazt a növényt, a melyen találtam, valamint *Taraxacumot* és *Plantagot* is adtam elébük, de azokhoz nem nyúltak. A legközelebbi vedlésnél elpusztult egynéhány, két hét múlva pedig mind oda volt, daczára annak, hogy jól gondoztam és naponkint patak-vízzel permeteztem őket.

Weiszmantel Vilmos.

A macska mint lepkevadász már több ízben volt bevádolva, immár a hernyók kedvelőjének is tekinthetjük. Ablakom közi a többi közül az *Acherontia Atropos* és *Sphinx ligustri* hernyóit is tenyésztettem. Ezeket, melyek kövér testüknél fogva jó falatnak ígérkeztek, macskánk bizonyára ismételen nézte sóvár szemmel s egy alkalommal le nem küzdhetette tovább kívánságát és felmászva az ablakra, a hernyókoan akart lakmárzni, képzelni, mennyire bosszantotta, hogy ebben az üvegtábla megakadályozta. A. A. L.

A bogár torzképződés keletkezéséről jelent meg Dr. Tornier G.-tól egy igen figyelemre méltó tanulmány a berlini „Museum für Naturkunde“-ban levő 76 torz példányról. Phylogenetikus szempontból is fontos a kóroktani vizsgálatok végeredménye: Ha nyomás, húzás vagy hajlító erő, melynek energiája a chitin ruganyosságai határat meghaladja, a bogár testének valamely részére hat, akkor az eltorzul. Azok az eltorzulási jellemek, melyek az élő szervezetnek külső erővel való eme harcában keletkeznek, tökéletesen megfelelnek azoknak, a melyek ugyanazon feltételek alatt hasonló consistentiával bíró holt szervezeteken mutatkoznak. Az ily eltorzulást a bogár élete fogytáig megtartja. Hogyha a csápokon vagy lábakon sebhely támad, úgy az túlújrhodási folyamatnak kiindulási pontjává válhatik, úgy hogy az illető szerveknek a sérülési külhatásra való visszahatása folytán fölös csáp- vagy láb-részek keletkeznek; még pedig kettős végzésű tagok a tagban levő egy sebhelyből, hármás végzésűiek pedig két sebhelyből, a mely a szervben hajlító erő folytán képződik. Minden ily sebhely egy vagy két sebfelületről állhat. Az előbbi esetben mindig csak egyszerű járulékképződést hoz létre, a mely ha teljesen kifejlődik, a törzsképződésnek a sebtől peripher fekvő részével egyenértékű. Két egymás mellett fekvő vagy érintkező sebhelyből két összenőtt járulékképződhetik; mindegyik sebfelület ugyanis egy járulékképződését hozza létre, ezek egymás mellett lévén, legalább alapi részükben összenőnek, így azután a *symnelia* esete lép fel. Csak akkor, ha egy sebfelület két egymástól ép chitin által elkülönített sebhelyből áll, fejlődhetik két járulékképződés, mely egymástól teljesen független marad és az alapjuktól kifelé fekvő testrészszel lesznek egyenértékűek. A bogarak minden túlsarjadzásánál először az új képződés periferikus jellemelel fejlődnek és csak azután a központiak.

Dr. Sch.

Állattani szakosztály. A kir. m. Természettudományi Társulat állattani szakosztályának 1900. november hó 9-én tartott ülésében A. Aigner Lajos „Érdekes hazai lepkéket“ és fajváltozatokat mutatott be, nevezetesen néhány hermaphroditát, a *Lycaena baetica* harmadik példányát, mely Budapest környékéről ismeretes, *Polyommatus dispar* var. *rutilus*, *Apatura Ilia*., *Melitaea Parthenie* var. *varia*, *Deilephila nerii*, *Syntomis Phegea* var. *Iphimedia* és *Arctia Hebe* feltűnő példányait, végül pedig a Vanessák természetesen előforduló és mesterséges úton — nagy hideg, nagy meleg folytán — produkált eltéréseiről értekezett. Dr. Kertész Kálmán „Új-guineai szárnyatlan új légyfajról,“ t. i. szárny- és billér nélküli légyről értekezett, amelyet B i r ó L a j o s újabban felfedezett. — A december hó 7-én tartott ülésben először is Dr. Lendl Adolf értekezett „Egy ó dékesebb kerekhálós pókfajról.“ (Külön ismertetjük.) Majd Méhely Lajos ismertette „Magyarország galléros gyíkjait és köztük egy új hazai fajt,“ melyvel együtt, immár 4 hazai fajt ismerünk. Végül Dr. Horváth Géza bemutatta Schmiedeknecht-nek tervezett zoológiai utazásának programját, melyet más helyen ismertetünk. — Az 1901. évi január hó 4-én tartandó ülésben Dr. Horváth Géza a levelészek potroh-csőveiről, Dr. Kertész Kálmán a szövő legyekről, Dr. Rátz István pedig egy új hazai mētelyfajról fog értekezni.

A kerekhálós pókok hálairól értekezett Dr. Lendl Adolf a kir. magy. Természettudományi Társulat állattani szakosztályának decemberi ülésében. A legegyszerűbb hálót készítik a *Tetragnatha*-félék, a melyek különösen fiatal korukban a hálójuk közepén tartózkodnak. Ott rögtön megérik, hogy a hálóba esett rovar hol vergődik, mert a sugarakban szétmenő küllőfonalak rezgése révén értesülnek arról. A nagyobb *Tetragnatha*-fajok, valamint több *Epeira*-faj a hálón kívül szokott ülni valami levélen, gallyon, vagy más tárgyon. De ezek is érintkezésben maradnak hálójukkal, mert annak valamelyik szélső keret-fonalát tartják kinyújtott lábaik karmaiban. Ha a háló megmozdul, megrendül a fonal is, és a pók oda siet a háló közepébe, a hol azután az illető küllőfonal mentén a vergődő zsákmányhoz igyekszik. Vannak fajok (*Epeira*, *Meta*), melyek a hálótól tovább eső pontokon választják meg túvhelyüket. Ezek külön összekötő fonalakat kötnek ki a háló kerete és bűvhelyük között. De az előhaladottság egyik következő fokán azt is találjuk már, hogy az illető pókfajok épen a hálónak abba az irányba eső küllőfonalát hosszabbítják és toldják meg lakásukig (*Singa*), de sőt a háló síkjából kitérő külön fonalat is húznak a háló közepétől kiindulva lakásukig. Ez az úgynevezett vezérfonal (Herman Ottó.) Minthogy a vezérfonal a háló másik oldalára esik, a pók csak úgy juthat a háló másik oldalára, hogyha a hálóban hézagot hagy és csakugyan vannak ilyen kerekhálók (*Meta*, *Zilla*), melynek felső részén 3—4 küllőköze üres hézag. Ezeknek a hálója tehát már nem teljes kerék, hanem egy része hiányzik belőle. Ennek folytatásaként tekinthetnők a *Hyptiotes* hálóját, mert az

már csak néhány, többnyire 4 küllőnek megfelelő spirális fonallal bír, e keréknek többi része hiányzik. Ez már csak egy kisebb része az eredeti kerekhálónak. Azonban a *Hyptiotes*-fajok minden anatómiai és egyéb sajátágaikban is annyira eltérnek a tulajdonképeni kerekháló-pókoktól, hogy nem tekinthetők közeli rokonnaknak s így nem valószínű, hogy az ő hálójuknak a formája az eredeti kerekhálókéből fejlődött volna ki. Ezt a nézetet támogatja az a körülmény is, hogy a *Hyptiotes* sokban hasonlít az *Uloborus*-félékhez és ezeknek a hálója szintén csonka, hézagos kerekháló, mely ugyan más schema szerint készül, mint a tulajdonképeni kerekhálósoké. Az *Uloborus* hálójára vissza lehet vezetni a *Hyptiotes* hálójának az alakját, és így valószínű, hogy ezen a réven alakult az ki. Az *Uloborus*-félék épügy, mint a *Hyptiotes* is, úgy látszik rokonságban vannak a *Dictynia*-félékkel, a melyek halóin már észre lehet venni a hajlamot ahhoz, hogy síkban feszítsék ki a háló összes fonalait, a miben valószínűleg a kerekháló készítésnek első kezdete rejlik.

Keleti utazást zoologusok, botanikusok és vadászok részére rendez Dr. Schmiedeknecht O. Blankenburgban, a ki már két évvel ezelőtt is rendezett ugyancsak a Keletre igen sikerült ily utazást. Ez alkalommal az összeverődő társaság, Münchenből kiindulva, Triesten át első sorban Egyiptomba utazik és különösen Kairónak zoologailag gazdag környékén fog kutatni. Majd huzamosb ideig tartózkodik Palesztinában, nevezetesen a gyönyörű Jordan-völgyben, a Holt tengernél, Jerichóban, a Genezareth tavánál és a Karmel-hegységben. Visszatérőben Beiruton, Konstantinápolyon és Sofián át Bécsbe megy s útközben Budapesten is fog néhány napot tölteni. Indulás: márczius hó közepe; az utazás tartama: 75 nap. Az egész utazás (hajón I. vasúton II-osztály) teljes ellátással 2500 márkába kerül.

Mennyire távozik a rovar a földtől? Havasokban bizonyos lepkefajok még 2—3000 m. magasságban is fordulnak elő, de ezzel voltaképp a földtől nem távoznak el messzire, valamint azok a zúgópillék sem, melyeket sík tengeren figyeltek meg. A léghajósokkal azonban gyakran megtörténik, hogy olyan magasságban, a hol már azt hiszik, hogy mindenféle állati élet megszűnt, rovarral találkozhatnak. Így Bacon angol csillagvizsgáló, mikor mult év novemberének közepetáján léghajóból vizsgálta a Leonida-meteorok hullását, 800 lábnyi magasban egy acélkék színű dongóval találkozott, mely egyhangú zúgással repkedte körül a légi vendéget. Flammarion a híres francia csillagász azt beszéli, hogy gyakran találkozott körülbelül 1000 méternyi magasságban fehér lepkékkel. Ilyen magasságban már rendesen megszűnik minden állati élet; a meddig a szem ellát, sehol sincs madár vagy rovar, mely dalával vagy zümmögésével fölviditaná a kietlen némaságot.

„ROVARTANI LAPOK“

Auszug der Aufsätze dieser in ungar. Sprache erscheinenden entomologischen Monatschrift

Unter Mitwirkung von

Dr. A. Bedő, Dr. C. Chyzer, Dr. G. Entz und Dr. G. Hováth

redigirt von

L. v. Aigner-Abafi und E. Csiki.

Budapest VIII., Rökk-Sz.-Gasse 32.

1901. Januar.

VIII. Band

Heft 1.

S. 1. **Dr. C. Hinneberg: Biologie von *Phtheochroa amandana*.** Nachdem „Rovartani Lapok“ (V. 186.) die sehr interessante Biologie von *Pygolopha lugubrana*, in Folge irriger Determination für diejenige von *Ph. amandana* brachte, sieht sich Verfasser veranlasst, die Biologie der letztern zu geben.

S. 4. **Dr. B. Fényes: Eine Riesen-Bostrychide.** Geschichte und Biologie von *Dinapate Wrightii* Horn, welche in Süd-Kalifornien im Stamme der Washington-Palme lebt.

S. 7. **L. v. Aigner-Abafi: *Saturnia caecigena* Kup.** Geschichte und Biologie dieses, 1822 bei Fiume entdeckten herrlichen Falters, welcher in Folge übereifriger Nachstellungen sowohl bei Fiume, als auch im Wippachthale und in Dalmatien (wo man ihn später fand) nahezu ausgerottet und nur mehr auf einige schwerzugängliche Berggegenden beschränkt ist.

S. 9. **J. Dahlström: Die Bombyciden der Umgebung von Eperjes.** I. Enumeration mit Angabe der Flugzeit des Falters und des Vorkommens der Raupe.

S. 12. **L. v. Aigner-Abafi: Zur Biologie der Noctuen.** Daten über das Vorkommen von Falter und Raupe, und Zucht der letzteren.

Kleinere Mittheilungen.

S. 15. *Über die Insekten-Schädlinge Japans* veröffentlichte Dr. Matsumura einen längern Aufsatz, in welchem 153 schädliche Schmetterlingsarten verzeichnet werden. Ein grosser Theil derselben (78 Arten) kommt auch in Europa vor. Die wichtigste Culturpflanze, der Reis, hat 11 Schädlinge, darunter auch *Plusia festucae*; unter den 15 Feinden des gleich wichtigen Maulbeerbaumes finden wir: *Arctia caja*, *Spilosoma menthastris*, *Porthesia similis* und von dem sonst so nützlichen *Bombyx mori* die var. *mandarina*, welche jedoch, laut neueren Forschungen als Stammart zu betrachten ist. Unter den 8 Schädlingen des Indigo befinden sich: *Agrotis segetum*, *Mamestra brassicae* und *Botys nubilalis*, auch in Ungarn berüchtigt.

S. 16. G. Koča: *Lepidopterologische Mittheilungen.* Verfasser beobachtete die Parthenogenesis bei *Psyche viciella*. *Porthesia similis* fing er im September in Anzahl als II. Generation. *Papilio Podalirius* schlüpft in Syrmien am 3. Sept. als III. Generation. *Aspilates formosaria* erzog er aus Raupen.

S. 17. *J. Wagner*: *Saturnia pyri* züchtete Verfasser 1896 22 Raupen und erhielt u. A. ein ganz liches Stück der ab. *Abafii* (s. R. I. VI. 125.), welches beschrieben und abgebildet wird.

S. 18. *Über die Crustaceen der Seen des Retezátgebirges* dissertirte *Z. Szilády*, der dort 20 Arten fand, deren vier sonst nur in den hochgelegenen Alpenseen vorkommen.

S. 18. *W. Weissmantel*: *Smerinthus tiliae*. Verfasser fand ein ♀, welches 80 Eier legte; die Raupen erzog er bei Treibhauswärme im Finstern mit Lindenblättern, welche sie in Art der Seidenraupen (darauf liegend) benagten.

S. 19. *L. v. Koszika*: *Lepidopterologische Beobachtungen*. *Vanessa atalanta* saugt nicht nur an geplatzen Weinbeeren, sondern auch an vergossenen Most u. zw. so intensiv, dass sie sich greifen lässt. An Most wurden auch zahlreiche *Agrotis promba* und *Calocampa exoleta* beobachtet. *Rhodocera rhamni* und *Vanessa c-album* fliegt Mitte November ganz frisch. Ende November fliegt *Brephos puella*, dürfte also überwintern.

B. 19. *W. Weissmantel*: *Crateronyx taraxaci*. Verfasser zog die Raupen, ohne je Falter zu erzielen.

S. 20. *L. v. A. A.* Eine Katze versuchte zu den im Fenster gehaltenen Raupen von *Acherontia atropos* und *Sphinx ligustri* zu gelangen, dürfte ihnen also wohl auch im Freien nachstellen.

S. 21. *In der zoologischen Section* der kgl. ung. Naturwissenschaftlichen Gesellschaft legte in der Sitzung vom 9. November *L. v. Aigner-Abafi* interessante ungarische Falter und Varietäten vor und dissertirte über künstliche Aberrationen. *Dr. K. v. Kertész* hielt einen Vortrag über eine neue schwingerlose Dipterenart aus Neu-Guinea. Am 7. Dezember las *Dr. A. Lendl* über das Gewebe der Spinnen, worauf *L. v. Mähely* einen Vortrag hielt über die für Ungarn neue *Lacerta taurica*. Am 4. Januar 1901. dissertirten: *Dr. G. v. Horváth* über die Abdominalröhren der Blattläuse, *Dr. K. v. Kertész* über spinnende Dipteren, und *Dr. St. v. Rátz* über eine neue Leberegelart.

S. 21. *Ueber die Gewebe der Spinnen* hielt *Dr. A. Lendl* einen Vortrag. Das einfachste, volle Gewebe verfertigen die Tetragnathen, wogegen andere Arten einige Speichen des Rades freilassen, Hyptiotes aber nur einige Spiralfäden zieht, dessen Gewebe an das von *Uloborus* erinnert. Beide scheinen den Dictyniaarten nahe zu stehen, bei welchen sich die Neigung zeigt, das Gewebe horizontal anzulegen.

S. 22. *Wie weit entfernen sich die Insekten von der Erde?* Man hat in den Alpen Schmetterlinge in der Höhe von 2—3000 M. beobachtet, dieselben entfernen sich jedoch eigentlich von der Erde ebenso wenig weit, wie die auf offenem Meer bemerkten Schwärmer. Dagegen haben Aereonauten in 800 Fuss Höhe einen *Bombus*, sowie andere bei 1000 M. zahlreiche Weisslinge beobachtet, d. i. in einer Höhe, in welcher sonst jegliches organische Leben aufzuhören scheint.

XX-ik katalógusom, illetve árjegyzékem, mely az idén gyűjtött sok ezer szépen praeparált és pontosan meghatározott ritka európai és kivált magyarországi *Coleopterit* tartalmaz, — megjelent és kívánatra ingyen és portómentesen küldöm. A legritkább bogarak a szokásos áron alul, azaz 70—75% árengedménnyel kaphatók.

Tavarnok u. p. N.-Tapolcsány.

Kelecsényi Károly.

Coleoptera-kereskedés. Mint honunkban a legrégebb és legnagyobb rovarkereskedés tulajdonosa, ajánlom magángyűjtőknek, iskoláknak, gazdaszoknak és erdészeknek 8000 hibátlanul meghatározott honi és külföldi fajból álló rovar-készletemet. Honi faunánk közönséges és legritkább fajai nagy számban, továbbá több száz exotikus faj. Iskolák részére gyűjteményeket olcsón állítok össze. Honi gyűjtőkkel szívesen lépek csereszonyba.

Megkeresésre nyomtatott árjegyzéket ingyen és bérmentve küldök.

Német-Bogsn. (Krassó-Szörénymegye.)

Merkel Ede.

Magyarország madarai. *A hazai madárvilág megismerésének vezérfonala.* Irta: Dr. Madarász Gyula. Ezen munkából megjelent az 1—3. füzet: az első füzet a szisztematikai részzel kezdődik s az *Éneklők* rendjének négy családját, ugymint: a *varju-, sárga-rigó-, seregély-* és *pintyféléket*; a második füzet a *pacsirta-, billegető- és poszátaféléket*; a harmadik a *vizirigó-, ökörszem- és rigóféléket*; a negyedik pedig a *pípőke-czinege-, küllő-, famászó-, gébics-, selyemfark-, fecske- és légykapóféléket*. az ötödik, mely most jelent meg, a *rikácsolókat, kakuk-, harkály- és bagoly-féléket* tartalmazza.

A munka díszes kiállításban, a szerző eredeti rajzaival, és színes táblákkal, quart formátumban 10—12 füzetben fog befejezést nyerni. Az általános ismeretekre vonatkozó bevezető rész az utolsó füzetben a tárgymutatóval egyetemben jelenik meg.

Előfizetési ára 1—1 füzetnek 1 forint 50 kr, az egész munkának 15 forint. Az előfizetési pénzek *Dr. Madarász Gyulához*, (Magyar Nemzeti Múzeum) vagy a *Rovartani Lapok* szerkesztőségéhez címzendők.

Rovar-gyűjtemények tulajdonosait (magánosokat úgy mint intézeteket) felkérjük, szíveskedjenek velünk közölni, hogy azok minő rovarrendeket ölelnek fel, körülbelül hány fajt és példányt foglalnak magukban, ki gyűjtötte, mely években?
A »Rovartani Lapok» szerkesztősége.

Acherontia Atropos. Felkérem t. rovarászainkat, hogy a *halálöfíllét* és *bábját* lehető nagy számban hozzám beküldeni szíveskedjenek: Készséggel szolgálók cserében más lepkékkel. Szívesen fogadnék el cserében *Saturnia pyrit*, *Vanessa C-albumot* és egyéb közönségesebb fajokat is, s e célra kérem a 18lős példányok jegyzékét.

Budapest VIII. Rökk-Szilárd-u. 32.

A. AignerLajos.

Entomologiai művek.

Általános. *A Magyar Birodalom Állatvilága.* (Fauna Regni Hungariae). III. kötet. Arthropoda. Kiadja a k. m. Természettudományi Társulat. Ára 35 kor., társulati tagoknak 20 kor. — *Kárpáti E.* Állatmuzeum, utasítás állatok kitömesére s eltartására, és csontvázak készítésére, ábrákkal 1 kor. 40 fill. — *Bein K.* A kis rovargyűjtő. Utasítás a kiválóbb rovarok megismerésére és gyűjtésére 2 kor. — *Szekeres F. Ö.* A rovargyűjtő 1 kor. 60 fill. — *Lejtényi S.* Rovargyűjtő. Segédkönyv a középiskolai ifjuság számára, kötve 1 kor. — *Kriesch J.* A rovarok világa. 16 ábrával 80 fill. — *Kirándulók* zsebkönyve. 70 rajzzal, kötve 3 kor. 50 fill. — *Dr. Lendl A.* Rövid útnutató a természetrajzi gyűjtemények konzerválásához 80 fill. — *Dr. Daday J.* Rovartani műszótár 1 kor. 60 fill. — *Hoffer,* Praxis der Insektenkunde. 3 kor. — *Kolbe,* Einführung in die Kenntniss der Insekten 17 kor.

Hymenoptera. *Mocsáry S.* A magyar fauna fémdarazsai 2 kötet. 40 fill. A magyar fauna másnejű darazsai 2 táblával 1 kor. 20 fill. Adatok Magyarország fűrkész darazsainak ismeretéhez I. 1 kor. 20 fill. Földünk fémdarazsainak magánrajza 40 kor.

Lepi loptó. *A. Bein K.* A kis lepkegyűjtő. A lepkék ismertetése és gyűjtése 2 kor. — *A. Aigner L.* A lepkészet története Magyarországon 3 kor. — *Berge,* Schmetterlingsbuch 8. Aufl. 1300 Abb. auf 50 farb. Tafeln 25 kor. 20 fill. — *Hofmann,* Die Gross-Schmetterlinge Europas 2. Aufl. 2000 Abb. auf 71 farb. Tafeln 30 kor. Die Raupen der Gross-Schmetterlinge Europas. 1900 Abb. auf 50 Tafeln 80 kor.

Diptera. *Tömösváry Ö.* Egy tömegesen tenyésző légyfaj az Alsó-Duna mellékeiről 3 tábl. 60 fill. — *Kertész K.* Catalogus Tabanidarum orbis terrarum universi 6 kor.

Coleoptera. *Török P.* Bogár-határozó 2 kötet. 80 fill. — *Bein K.* A kis bogárgyűjtő. A bogarak ismertetése és gyűjtése 2 kor. — *Calwer,* Käferbuch 5. Aufl. mit 48 color. Tafeln 24 kor. — *Seidlitz,* Fauna Transsylvanica 12 kor.

Hemiptera. *Dr. Horváth G.,* Adatok a hazai féltröppék ismeretéhez 40 fill. A magyarországi Psyllidákról 40 fill. Az Eremocoris-fajok magánrajza. 2 tábl. 60 fill.

Orthoptera, Pseudoneuroptera és Neuroptera. *Pungur Gy.* A magyarországi tücsökfélék természetrajza 6 tábl. 5 kor. — *Kohaut R.* Magyarország szitakötő-féléi. 3 színes tábl. 2 kor. 60 fill.

Myriopoda. *Dr. Daday J.* A magyarországi Myriopodák magánrajza 4 táblával 4 kor.

Arachnoidea. *Dr. Chyzer K. és Kulczyński L.* Araneae Hungariae 3 kötet 24 kor. — *Herman Ö.,* Magyarország pókfaunája 3 kötet, csak a 2—3. kötet kapható 16 kor. — *Dr. Lendl A.* A pókok, különösen a kerekháló pókok természetes osztályozása 1 kor. — *Karpeles L.* Adalék Magyarország atkafaunájához. 8 táblával 2 kor.

Crustacea: *Dr. Daday J.* A Magyarországon eddig talált szabadon élő evezőlábú rákok magánrajza. 4 tábl. 3 kor. A magyarországi Branchipus-fajok átnézete. 1 kor. A magyarországi Diaptomus-fajok átnézete 1 kor.

~~~~~ E művek szerkesztőségünk útján is megrendelhetők. ~~~~~

Most jelent meg:

Catalogus Endomychidarum.

Conseripit

Ernestus Csiki.

A Musaeo Nationali Hungarico editus, Budapestini 1901.

Ára 3 korona.

ENT

Kot. 8 fuzet 1
1901: jan.

SMITHSONIAN INSTITUTION LIBRARIES

3 9088 01427 0243